

Столбовий В. М.,
кандидат юридичних наук, доцент,
докторант відділу аспірантури і докторантури
Національної академії Служби безпеки України

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ СУБ'ЄКТІВ СЛУЖБОВИХ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

FORMATION OF POSITIVE IMAGE OF SUBJECTS OF SERVICE RELATIONS IN THE SPHERE OF NATIONAL SECURITY OF UKRAINE

У статті розглядається формування позитивного іміджу публічної адміністрації у сфері забезпечення національної безпеки України. Аналізуються складові елементи, ознаки іміджу органів публічної влади. Визначено місце і роль іміджу суб'єктів службових правовідносин у сфері національної безпеки України. Відзначено, що формування позитивної громадської думки є важливою складовою діяльності суб'єктів службових правовідносин у сфері національної безпеки України.

Ключові слова: імідж, формування позитивного іміджу, публічна влада, національна безпека, суб'єкти службових правовідносин.

В статье рассматривается формирование положительного имиджа публичной администрации в сфере обеспечения национальной безопасности Украины. Анализируются составляющие элементы, признаки имиджа органов публичной власти. Определено место и роль имиджа субъектов служебных правоотношений в сфере национальной безопасности Украины. Отмечено, что формирование положительного общественного мнения является важной составляющей деятельности субъектов служебных правоотношений в сфере национальной безопасности Украины.

Ключевые слова: имидж, формирование положительного имиджа, публичная власть, национальная безопасность, субъекты служебных правоотношений.

The article considers the formation of a positive image of public administration in the sphere of ensuring national security of Ukraine. The analysis of the constituent elements, signs of the image of public authorities. The place and role of the image of the subjects of official legal relations in the sphere of national security of Ukraine are determined. It is noted that the formation of positive public opinion is an important part of the activity of subjects of official legal relations in the sphere of national security of Ukraine.

Key words: image, formation of a positive image, public authorities, national security, subjects of official legal relations.

Постановка проблеми. За умов сучасного розвитку суспільства в Україні розбудова демократичної правової держави потребує становлення владних структур. Позитивний імідж інституту влади є істотним чинником підвищення ефективності його діяльності. Це свідчить про необхідність науково обґрунтованої, цілеспрямованої діяльності всіх гілок влади з формування позитивного іміджу суб'єктів службових правовідносин у сфері національної безпеки України та підвищення рівня довіри до них із боку населення.

Метою дослідження є визначення місця і ролі іміджу суб'єктів службових правовідносин щодо ефективного забезпечення національної безпеки України.

Імідж досліджували українські та зарубіжні вчені: І.В. Альошина, А.Ю. Панасюк, О.Б. Перелигіна, Б.Г. Ушаков, В.М. Шепель та інші. Але питання формування позитивного іміджу суб'єктів службових правовідносин у сфері національної безпеки України, на сьогодні, комплексно не досліджувались.

Відповідно до статті 4 Закону України «Про основи національної безпеки України» суб'єктами забезпечення національної безпеки є: Президент України; Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; Рада національної безпеки і оборони України; міністерства та інші центральні органи виконавчої влади; Національний банк України; суди загальної юрисдикції; прокуратура України; Наці-

ональне антикорупційне бюро України; місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування; Збройні Сили України; Служба безпеки України; Служба зовнішньої розвідки України; Державна прикордонна служба України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України; органи і підрозділи цивільного захисту; громадяни України; об'єднання громадян [1]. Кожен із цих суб'єктів має прес-службу, або принаймні прес-секретаря, до функціональних обов'язків яких належить формування позитивного іміджу суб'єктів службових правовідносин у сфері національної безпеки України.

Слід наголосити на тому, що формування позитивної громадської думки є важливою складовою частиною діяльності суб'єктів службових правовідносин у сфері національної безпеки України. Повернення довіри населення до цих суб'єктів є магістральною лінією їх діяльності, спрямованої на побудову позитивного іміджу. Сама ж довіра населення до суб'єктів службових правовідносин у сфері національної безпеки України має забезпечуватися комплексом заходів організаційно-правового, управлінського спрямування, пов'язаних з активізацією службової діяльності, підвищення правосвідомості службовців, їх правової, етичної, психологічної та естетичної культури.

Сьогодні важко собі уявити діяльність будь-якої державної установи, яка б не приділяла уваги діяль-

ності щодо формування позитивної громадської думки. Основною метою такої діяльності має бути підвищення іміджу, прагнення викликати якщо не симпатії, то хоча б інтерес до себе. Якщо давати оцінку нинішньому іміджу України, він є найнижчим за всі роки незалежності нашої держави. Головною причиною такого стану справ є відсутність класичного розподілу трьох гілок влади – виконавчої, законодавчої і судової та їх автономного існування. Де-факто в нашій державі відбувається узурпація однією гілкою влади функцій двох інших гілок [2, с. 200, 202]. Отже, іміджі зазначених трьох гілок влади складаються в загальний імідж держави.

Інститути влади в Україні отримали вкрай низькі оцінки довіри респондентів. Порівняно з рейтингом довіри до влади в провідних країнах світу наші показники є надзвичайно низькі: рейтинг довіри до урядових структур в Україні – від 7 до 9%. Ми мусимо піднімати імідж місцевого самоврядування, імідж державного управління насамперед в очах наших громадян, які б могли пишатися тим, що вони – громадяни України [2, с. 101, 113].

Події, що відбуваються протягом останніх років, викликали розчарування в громадян щодо дій державних органів, їх посадових осіб із точки зору дотримання закону, утвердження в державі конституційного принципу верховенства права. Протистояння представників різних гілок влади, війна указів, розпоряджень, рішень судів, трагікомічні події, коли одночасно існує по декілька генпрокурорів, глав адміністрації однієї і тієї ж області, корупційні скандали, підриває довіру як до окремих посадовців, так і до державних органів і закону. Слід усвідомлювати, що така ситуація лише посилює негативні тенденції, знижує рівень ефективності влади, прямо призводить до її слабкості і неефективності. Практика останніх років підтвердила аксіому про те, що слабка держава, відсутність довіри до основних інститутів влади з боку громадян, втрата авторитету і іміджу на міжнародній арені – це реальна загроза національній безпеці і, як наслідок, зазіхання інших держав на територіальну цілісність та порушення територіальної цілісності держави Україна.

Оскільки міжнародний імідж України вважають важливою складовою частиною національної безпеки, а в міжнародному конкурентному середовищі саме імідж визначає місце держави у світовій системі, забезпечує додаткові інвестиції в економіку, укладання вигідних міжнародних угод і спрямування туристичних потоків, від саме авторитетності країни залежить її впливовість у світі.

Імідж країни – це комплекс об'єктивних взаємозалежних характеристик державної системи (економічних, географічних, національних, демографічних тощо), що сформувалися в процесі еволюційного розвитку державності як складної частини багатofакторної підсистеми світового устрою, ефективність взаємодії ланок якої визначає тенденції соціально-економічних, суспільно-політичних, національно-конфесійних та інших процесів. Образ держави – це база, що визначає, яку репутацію має

країна у свідомості своїх громадян і світової громадськості в результаті тих або інших акцій її суб'єктів, що взаємодіють із зовнішнім світом [3, с. 49–53].

За аналогією імідж держави складається із зовнішніх та внутрішніх елементів сприйняття і є комплексним образом, формування якого спрямовується на суспільну свідомість різних груп аудиторії, різних країн через актуалізацію низки конкретних характеристик із метою створення сприятливих умов щодо позитивного оцінювання і сприйняття, створення позитивного, переконливого та характерного іміджу як серед світового політикуму, так і серед світової спільноти.

Водночас негативний імідж або відсутність визначеного іміджу взагалі становить серйозну загрозу для держави, що намагається бути конкурентоспроможною на міжнародній арені. Імідж будь-якої країни, підкреслюють фахівці, залежить від ступеня відповідності суспільно-політичної, економічної, соціальної, демографічної і культурно-духовної ситуації в державі інтересам й очікуванням власної і міжнародної громадськості. Позитивний імідж, зокрема, покликаний продемонструвати відповідність політичного устрою держави визнаним демократичним стандартам [4, с. 542]. А це можливо зробити лише спираючись на ефективну систему національної безпеки держави.

Держави, які не встигли ще здобути репутацію у світі, адже от-от тільки почали відлік своєї незалежності, опинилися зовсім в іншому становищі. Вони мають самостійно здобувати своє місце в глобалізаційному світі та будувати потрібний імідж майже з нуля, а деколи ще й намагаючись викоринити стереотипи, пов'язані з молодією країною. Це стосується і України [5].

Події останніх років функціонування Української держави через розбалансування діяльності органів державної влади, втрату довіри цих державних інституцій серед населення, високий рівень корупції – всі ці негативні чинники призвели до таких руйнівних процесів, що коштували територіальної цілісності нашої держави. Слід підкреслити, що за останні роки ризики швидкої соціально-економічної деградації та втрати державності зросли. Неспроможність української держави врегулювати зародкові протиріччя за відсутністю чіткої політичної волі або відповідних механізмів їх подолання, надає можливість втручання зовнішніх сил, які при цьому переслідують власні політичні або економічні інтереси. Не випадково в період 2014–2018 років різко загострилося питання, пов'язані з територіальною цілісністю держави Україна. Саме слабкість України з точки зору її єдності, політичної та економічної цілісності, відсутність дієвої системи національної безпеки призвели до певних зазіхань на територіальну цілісність держави з боку її сусідів, зокрема Росії, Польщі, Угорщини, Румунії. Про аспекти безпеки інформаційного простору України йшлося в документі «Доповідь РНБО України щодо питання забезпечення національної безпеки в інформаційній сфері», де зверталася увага на потенціал та ефектив-

ність інформаційної експансії інших держав, здатних деструктивно впливати на формування зовнішнього та внутрішнього іміджу України. Було відзначено, що окремі частини території держави, особливо прикордонні, є недосяжними для вітчизняних мовників, оскільки перебувають під інформаційним впливом сусідніх країн, що зумовлює поширення в інформаційному просторі України і на міжнародному рівні тенденційного висвітлення внутрішньополітичних процесів і зовнішньополітичних акцій держави [6].

Отже, нехтування питаннями захисту національної безпеки держави призвели до того, що Україна стала чинником нестабільності, джерелом різноманітних загроз, а тому знаходиться під особливою увагою з боку міжнародної спільноти. Ця думка цілком підтверджується ліберальним теоретиком С. Хоффманом, який визначає «неспроможними» ті держави, що не можуть (або не хочуть) відповідати певним стандартам стабільності розвитку та безпеки внаслідок їхньої слабкості, роздрібненості та корупційності [7, с. 37]. Саме стосовно таких країн припускається застосування зовнішнього втручання міжнародними силами для встановлення контролю над нестабільною територією та управління соціально-політичними процесами, тобто йдеться про виконання суверенних функцій зовнішнім актором (ООН, регіональні організації, окремі країни). Конфлікт переноситься в площину зіткнення глобальних потуг і набуває міжнародного характеру. Силове зовнішнє втручання здатне надовго законсервувати конфліктне протистояння, і його вирішення стає більш проблематичним.

Відповідно до ознак іміджу України відносили такі чинники: домінування в органах державної влади олігархату, сформованого на розподілі державної власності індустріальної пори, переважно сировинної економіки (видобувної, металургії); рейдерство; корупція; нехтування конституційними принципами поділу влади; нехтування правами громадян; невиконання органами влади законодавства щодо соціального захисту населення, згорання конституційних прав найманих працівників роботодавцями; значне збільшення економічного розриву між багатими і бідними тощо. На початок кризи соціальне розшарування суспільства досягло критичних значень. Розрив у доходах «децильних» груп – 10% найбільш багатих і 10% найбільш бідних українців за оцінками експертів сягнув 35 разів. На початок 2013 року Україна (а також) РФ впевнено лідувала у Європі за кількістю людей, що стрімко збагатилися – 397 осіб володіли активами понад \$30 млн. Наявність значної кількості населення, що перебуває за межею бідності (а в Україні, за даними ООН 80% населення є бідними), суттєва диференціація доходів породжують не тільки економічні наслідки, а й порушення демократичних засад існування ринкової економіки, права людини на гідне життя. Визнано, що цей показник (децильний коефіцієнт) за граничного значення 10:1 є критичним для національної безпеки і свідчить про імовірність виникнення соціальної нестабільності [8, с. 62]. Найбільш активна та продуктивна частина населення України – підприємці,

робітники фактично стали на шлях протесту, і це може стати загрозою національній безпеці України. Тому слід будувати службові правовідносини у сфері національної безпеки України таким чином, щоб вони нівелювали потенційні загрози.

Чим більше погіршується імідж держави на шпальтах засобів масової інформації, тим більш ізольованою стає країна, тим більше її існування ігнорується міжнародним співтовариством. Через невміння, а подекуди і небажання українського керівництва будувати ефективний імідж країни на світовій арені, тривалий час існування України ігнорували, а всі її добрі ініціативи – членство в ООН, відмова від ядерної зброї та інші – не давали країні бажаного престижу через те, що не були належним чином представлені. Серед багатьох різних факторів низького іміджу України у світі слід назвати і особливості висвітлення внутрішньополітичних подій в Україні західними засобами масової інформації [9].

Позитивний імідж держави в очах її громадян здатний консолідувати державоутворюючу націю до протистояння зовнішніх впливів, об'єднати їх для забезпечення постійного цілеспрямованого суспільного розвитку в єдності та підсилити самоідентифікацію населення як єдиного народу, громади незалежно від етнічного походження та майнового стану його складових суб'єктів. При цьому технології руйнування іміджу держави з боку супротивників її успішно або нейтралізуються, або зустрічають адекватну протидію народу, ведуть до його згуртування. Одним із незаперечних позитивних наслідків Євромайдану є те, що світ почав чітко розрізняти українську владу і українців [10].

Усвідомлюючи таку небезпеку для сфери національної безпеки України, Кабінет Міністрів України прийняв Постанову від 14 січня 2015 р. № 2, в якій затвердив «Положення про Міністерство інформаційної політики України», в якому передбачено, що Міністерство інформаційної політики (далі – МІП) «є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах інформаційного суверенітету України, державного іномовлення та інформаційної безпеки; сприяє популяризації та формуванню позитивного іміджу України у світових інформаційних ресурсах та національних інформаційних ресурсах іноземних держав із метою захисту її політичних, економічних та соціально-культурних інтересів, зміцнення національної безпеки і відновлення територіальної цілісності України». Основними завданнями МІП є: «забезпечення формування та реалізація державної політики у сферах інформаційного суверенітету України та інформаційної безпеки, зокрема з питань поширення суспільно важливої інформації в Україні та за її межами; розробка разом з МЗС, Мінкультури та МОН планів заходів та програмних документів щодо позиціонування України у світі; розробка та внесення на розгляд Кабінету Міністрів України програмних документів у сфері захисту інформаційного простору України від зовнішнього інформаційного впливу» [11].

Отже, підсумовуючи, необхідно зазначити, що успішна країна з позитивним іміджем має високий рівень іміджу влади. Рівень довіри населення до влади є свого роду камертоном її успіхів та прорахунків. При цьому авторитет суб'єктів службових правовідносин визначається не лише їх професійною діяльністю, а й зовнішнім виглядом та культурою кожного конкретного працівника. Це і є той

образ посадовця в очах громадян, який ми називаємо іміджем, є результатом його дій чи бездіяльності. Це свідчить про те, що над формуванням громадської думки суб'єктів службових правовідносин у сфері національної безпеки України слід працювати, спираючись на вітчизняний та зарубіжний досвід, застосовуючи науково-методологічні підходи до вирішення цього питання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 39. Ст. 351.
2. PR в органах державної влади та місцевого самоврядування: монографія / за заг. ред. В.М. Бебика, С.В. Куніцина. Київ: МАУП, Сімферополь, 2003. 240 с.
3. Гнатюк С.Л. Публічний імідж держави в Україні: напрями та чинники покращання. Стратегічні пріоритети. 2011. № 2. С. 49–53.
4. Губерський Л.В. Імідж України міжнародний. Українська дипломатична енциклопедія у 2-х т. / ред. Л.В. Губерський та ін. Київ, 2004. Т. 1. С. 542–543.
5. Образ України в американській газеті «The New York Times». URL: http://www.journ.univ.kiev.ua/periodyka/images/scien_res/ndumk_1_2017.pdf.
6. Доповідь Секретаря РНБОУ щодо питання забезпечення національної безпеки в інформаційній сфері. URL: <http://www.rainbow.gov.ua/news/662.html>.
7. Hoffmann S. The Politic sand Ethics of Military Intervention. Survival. 1996. № 4. P. 27–37.
8. Качинський А.Б. Індикатори національної безпеки: визначення та застосування їх граничних значень: монографія. Київ: НІСД, 2013. 104 с.
9. Наукові дослідження українського медійного контенту: соціальний вимір. Київ: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. № 1. 2017. 106 с. URL: <http://www.journ.univ.kiev.ua/ndumk/>.
10. Євромайдан врятував імідж України у світі – експерт. УНІАН. URL: <http://www.unian.ua/politics/862683-evromaydan-vryatuvav-imidj-ukrajini-u-sviti-ekspert.html>.
11. Положення про Міністерство інформаційної політики України: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 р. № 2. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2-2015-p>.